

IK HEB

AL VEEL MEEGEMAAKT

INGRIJPENDE JEUGDERVARINGEN VAN LEERLINGEN IN GROEP 7 EN 8

AUGEO VERSTERKT

DE JONGERENTASKFORCE
AANPAK VAN GEWELD TEGEN KINDEREN

“MIJN THUISITUATIE IS SOMS BEST WEL LASTIG. MAAR IK HEB EEN HELE GOEDE VRIENDIN DIE ME HELPT EN IK GA MET MIJN VADER PRATEN OF NAAR EEN MEVROUW.”

INHOUDSOPGAVE

1. INTRODUCTIE	5
2. WAAROM DIT ONDERZOEK?	6
3. HOE IS HET ONDERZOEK OPGEZET?	8
- DE KEUZE VOOR DE VRAGENLIJST	9
- AANTAL DEELNEMENDE SCHOLEN	13
4. WAT ZIJN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	14
- INGRIJPENDE JEUGDERVARINGEN STAAN NIET OP ZICHZELF	17
- KWALITEIT VAN LEVEN	18
5. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN	22
6. HOE NU VERDER?	24

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BRIEF AAN DE SCHOLEN	26
BIJLAGE 2: INSTRUCTIE LEERKRACHTEN	28
BIJLAGE 3: INFORMATIEBRIEF VOOR DE OUDERS	30
BIJLAGE 4: INSTRUCTIE VRAGENLIJST	31
BIJLAGE 5: DE VRAGENLIJST	32
BIJLAGE 6: KAARTJE VOOR DE LEERLINGEN	37
BIJLAGE 7: ANTWOORDFREQUENTIES PER ACE EN PER VRAAG	38

“IN DE LEVENSLLOOP VAN MENSEN ZIJN KINDERJAREN ALS BERGEN WAARUIT DE RIVIER VAN HET LEVEN HAAR BEGIN, HAAR LOOP EN HAAR RICHTING NEEMT.”

- JANUS KORZCAK -

Scheiding van ouders, emotioneel mishandeld worden, seksueel misbruikt worden, een depressieve ouder: het kunnen heel ingrijpende ervaringen in het leven van een kind zijn. Ze hebben vaak grote gevolgen, niet alleen tijdens de kindertijd maar ook later, als deze kinderen volwassen zijn.

Meer aandacht

De laatste twintig jaar is er internationaal gezien steeds meer aandacht voor kinderen met zulke ingrijpende jeugdervaringen. Ook weten we meer van het effect ervan op bijvoorbeeld de gezondheid – van kinderen en van de latere volwassenen.

In de studies die tot nu toe zijn gedaan, zijn volwassenen gevraagd terug te denken aan hun jeugd, zijn vragen aan ouders gesteld over hun kinderen, of vertelden jongeren over hoe hun jeugd eruitzag. Ook zijn er studies uitgevoerd naar wat professionals aangeven wat zij bij kinderen en jongeren bij hen in de praktijk zien, bijvoorbeeld in de meest recente Nationale Prevalentie Studie. Prachtig natuurlijk, maar één heel belangrijke doelgroep is nauwelijks meegenomen in deze onderzoeken: de kinderen zelf. In Nederland is zo'n onderzoek ook nog niet uitgevoerd. In een aantal onderzoeken is hier in Nederland wel een aanzet voor gemaakt, bijvoorbeeld onder kinderen die partnergeweld hebben meegemaakt, 8-12 jarigen in de provincie Utrecht, of voor specifieke gemeenten of regio's. Deze onderzoeken waren echter heel verschillend van aard: zo is er bijvoorbeeld naar wisselende ingrijpende gebeurtenissen gevraagd, of is alleen gekeken naar een groep met trauma gediagnosticeerde kinderen.

De mening van kinderen zélf

Om daar verandering in te brengen, is er nu dit rapport. Een rapport op basis van een onderzoek dat de stem van kinderen weergeeft. In welke mate hebben kinderen uit groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs te maken (gehad) met bijvoorbeeld emotionele mishandeling, scheiding of zelfmoord van een ouder? En vervolgens als tweede vraag, wat voor effect hebben deze ingrijpende gebeurtenissen op de kwaliteit van leven van het kind? Deze waardevolle informatie willen we via dit rapport met u delen. De resultaten zijn heel belangrijk voor kinderen en jongeren in Nederland.

Hartelijke groet,
De Jongerentaskforce van Augeo

Dit onderzoek is uitgevoerd van januari tot juli 2016 door TNO, in opdracht van Augeo.

WAAROM DIT ONDERZOEK?

Ingrijpende jeugdervaringen

In 1998 is in Amerika een baanbrekende studie gepubliceerd: de zogeheten 'ACE Study'. Deze studie is uitgevoerd door onderzoekers van de 'Kaisers Permanente en Center for Disease Control and Prevention' (CDC), waarbij zij ruim 17.000 volwassenen hebben gevraagd of zij tot hun achttiende jaar te maken hebben gehad met tien categorieën van ingrijpende jeugdervaringen: fysieke mishandeling, emotionele mishandeling, seksueel misbruik, emotionele verwaarlozing, fysieke verwaarlozing, getuige zijn van partnergeweld, opgroeien in een gezin met een probleemdrinker, alcoholist of drugsgebruiker, samen leven met een psychiatrisch ziek of suïcidaal gezinslid, of het meemaken van detentie van een gezinslid. Allemaal 'Adverse Childhood Experiences', de zogeheten ACE's. Uit dit onderzoek bleek dat 64% van de ondervraagden minstens één van deze ACE's in zijn of haar jeugd heeft meegemaakt. Bij 13% van de personen waren dit zelfs vier of meer ACE's. In het Nederlands noemen we deze ACE's voor het gemak 'ingrijpende jeugdervaringen'.

In Nederland is deze Amerikaanse ACE-vragenlijst in 2010 door TNO vertaald, in opdracht van Augeo Foundation. Met deze vragenlijst is vervolgens vergelijkbaar onderzoek onder volwassenen in Nederland uitgevoerd. De resultaten: ruim 44% van de Nederlandse volwassenen zei één of meerdere van deze ingrijpende jeugdervaringen te hebben meegemaakt in de jeugd. Ruim 10% rapporteerde er meer dan vier te hebben meegemaakt.

Betrouwbaarheid

De vraag bij deze onderzoeken blijft alleen altijd hoe betrouwbaar de uitkomsten hier van zijn. Als mensen na jaren nog antwoord moeten geven op gebeurtenissen uit hun jeugd, maken zij vaak fouten als het gaat om de nauwkeurigheid of de volledigheid van de herinnering. Zeker als er tientallen jaren tussen de gebeurtenis en het moment van vragen liggen, zijn de antwoorden niet altijd betrouwbaar (bij de Amerikaanse studie van 1994 waren de deelnemers gemiddeld zelfs 55 jaar oud). De maatregelen die daarna op basis van deze resultaten worden genomen, sluiten dan ook minder goed aan bij de realiteit dan wanneer actuele jeugdervaringen zouden zijn onderzocht.

Pas de laatste jaren zijn er ook onderzoeken gedaan waarbij kinderen en jongeren zelf hebben aangegeven of zij mishandeld of verwaarloosd werden, of nog steeds worden. We hebben geen onderzoeken gevonden waarbij jonge kinderen zelf aangeven welke ingrijpende levenservaringen, breder dan kindermishandeling, zij hebben gehad. Wel is in Nederland onderzoek gedaan naar hoeveel jongeren specifieke ingrijpende jeugdervaringen hebben meegemaakt. Zo hebben bijvoorbeeld in de scholierenstudie, dat onderdeel is van de Nederlandse Prevalentiestudie Kindermishandeling (NPM-2010) leerlingen in de eerste vier jaren van het middelbaar onderwijs een vragenlijst ingevuld over hun eigen ervaringen met mishandeling in het gezin. Uit deze studie blijkt dat 346 op de 1.000 jongeren aangeeft 'ooit in het leven' te maken te hebben gehad met kindermishandeling. In andere

onderzoeken zijn specifieke groepen kinderen gevraagd naar specifieke gebeurtenissen, bv. partnergeweld. Eigenlijk weten we dus nog niet precies hoeveel kinderen in Nederland een of meer van de gehele lijst ingrijpende levenservaringen hebben ervaren. We weten alleen stukjes van deze puzzel, bijvoorbeeld het aantal jongeren dat aangeeft, mishandeld of verwaarloosd te zijn, of nog steeds te worden.

Kwaliteit van leven

De uitkomsten van het ACE's onderzoek in Amerika zijn vervolgens gekoppeld aan de gezondheidsgegevens van de onderzochte volwassenen. Hieruit blijkt dat er sterke verbanden zijn tussen het meemaken van ingrijpende ervaringen in de jeugd, en lichamelijke en geestelijke ziektes tientallen jaren later in de volwassenheid, zoals hart- en vaatziekten, overgewicht, depressie en verslavingen. In een recent Amerikaans onderzoek is ook gekeken naar de gevolgen van ACE's voor jongeren, op de korte termijn. Uit deze studie blijkt dat voor 12-17 jarigen hetzelfde geldt als voor volwassenen: hoe meer ACE's jongeren ervaren, hoe lager hun welbevinden. De onderzoekers keken daarbij bijvoorbeeld naar aantallen zittenblijvers of het aantal jongeren met een leerstoornis.

Beter beeld

Om een goed preventiebeleid te ontwikkelen, lijkt het daarom zinvoller om te kijken naar de problemen die kinderen zelf zeggen te ervaren, of te hebben ervaren. Dat geeft een actueler beeld dan wanneer wordt gewacht totdat deze

kinderen volwassen zijn. Bovendien is er nog geen – of in elk geval een stuk minder – tijd geweest voor het optreden van de schadelijke langetermijngevolgen van de ingrijpende jeugdervaringen.

Om een beter en breder beeld te krijgen van het aantal ingrijpende jeugdervaringen dat kinderen in Nederland aangeven te ervaren, besloten we tot dit onderzoek onder tien- tot twaalfjarigen.

WE HEBBEN MET DIT ONDERZOEK ANTWOORD GEZOCHT OP DE VOLGENDE TWEE ONDERZOEKSVRAGEN:

1. Hoeveel en welke ACE's hebben Nederlandse leerlingen in groep 7 en 8 van het reguliere basisonderwijs in hun leven ervaren, of ervaren dat nog steeds?
2. Hoe is dit gerelateerd aan de door hen op dit moment ervaren gezondheid en welzijn?

HOE IS HET ONDERZOEK OPGEZET?

Uitgangspunt bij het onderzoek was dat we de kinderen, voor zover dat mogelijk was, zo min mogelijk wilden belasten. Ingrijpende jeugdervaringen en de kwaliteit van leven zijn namelijk een ingewikkeld en beladen thema. In verschillende stappen van het onderzoek is daarom geprobeerd om bijvoorbeeld de gegevensverzameling en de vragenlijst zo laagdrempelig en zorgvuldig mogelijk in te richten.

“DEZE VRAGENLIJST MAAKT ME VERDRIETIG WANT IK HEB VEEL MEEGEMAAKT, ZOALS MIJN VADER SLOEG MIJN MOEDER EN HIJ HAD TOEN GEDRONKEN. EN IK HAAT MIJN VADER HIJ IS GEK.”

DE KEUZE VOOR DE VRAGENLIJST

Hoofddoel van dit onderzoek was om onze vragen direct aan kinderen zelf te stellen, die in groep 7 of 8 van de basisschool zitten. Bij deze zelfrapportage zijn in de regel twee mogelijkheden: het houden van interviews of het afnemen van vragenlijsten. Omdat we kinderen zo min mogelijk wilden belasten en ook omdat het simpelweg erg tijdrovend is, hebben we gekozen voor vragenlijsten. Een bijkomend voordeel van vragenlijsten is dat ze relatief eenvoudig onder grote(re) groepen kinderen kunnen worden uitgezet en kinderen de vragenlijst anoniem kunnen invullen. Wel is het van groot belang om de lengte van de vragenlijst aan te passen aan de leeftijd van de kinderen en om rekening te houden met het taal- en leesniveau. Om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan deze eisen, is er voor gekozen om de vragenlijst uit te zetten onder leerlingen van het regulier basisonderwijs. Om de kinderen zo min mogelijk te belasten, hebben we de vragenlijst bewust relatief kort gehouden. Dit was meteen ook een voordeel bij het vragen aan scholen om mee te doen aan het onderzoek; de tijd die scholen voor het onderzoek moesten inruimen bleef zo beperkt mogelijk.

Ontwikkeling voor de vragenlijst

Als basis voor de vragenlijst is de naar het Nederlands vertaalde ACE-vragenlijst voor volwassenen genomen, zoals die in 2010 in Nederland is gebruikt. Deze vragenlijst is aangepast aan het lees- en begripniveau van leerlingen van groep 7 en 8 in het regulier basisonderwijs. Deze aanpassing bestond met name uit het splitsen van lange, mogelijk lastig te interpreteren vragen in meerdere losse vragen. Hierbij is geprobeerd de wijze en inhoud van de vraagstelling zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke vorm van de ACE-lijst voor Nederlandse volwassenen te laten. Dit was met name belangrijk, omdat we onze resultaten graag met eerder uitgevoerd onderzoek wilden kunnen vergelijken.

*Een voorbeeldvraag uit het onderzoek is:
'heb je vaak het gevoel dat niemand bij jou thuis echt van je houdt, je belangrijk vindt of geïnteresseerd is in je?'*

Tot slot hebben we bij diverse vragen de antwoordcategorieën aangepast, door bijvoorbeeld te vragen naar of een ingrijpende jeugdervaringen op dit moment, of juist wat in het verleden door een kind is meegemaakt. Hierdoor kunnen we zowel iets zeggen over de mate waarin kinderen ingrijpende jeugdervaringen hebben ervaren wanneer we kijken naar de gehele jeugd tot nu toe, als ook over ervaringen die op dit moment nog plaatsvinden.

Inhoud van de vragenlijst

Om ook de tweede onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, hebben we gezocht naar een instrument om het welzijn van kinderen in kaart te kunnen brengen. Uit de verschillende instrumenten die hiervoor geschikt zijn, hebben we gekozen voor de 'Kidscreen', omdat met dit instrument ook een internationale vergelijking mogelijk gemaakt wordt. Van de drie beschikbare versies van de Kidscreen is gekozen voor de meest beknopte versie: de 'Kidscreen-10'. Deze versie van de vragenlijst bevat tien vragen, die gaan over hoe een kind zijn of haar gezondheid en welzijn in de afgelopen week heeft ervaren op lichamelijk, geestelijk en sociaal gebied.

*Een voorbeeldvraag is:
'heb je de afgelopen week plezier gehad met vrienden/vriendinnen?'*

Naast de vragen uit de Kidscreen-10 en de vragen over de ingrijpende jeugdervaringen, zijn een paar vragen toegevoegd om iets meer te weten te komen over de achtergrond van de kinderen. Deze vragen gingen bijvoorbeeld over de leeftijd, leefsituatie en het verwachte voortgezet onderwijsniveau. Ook is een vraag toegevoegd over de culturele achtergrond van de ouders. Tot slot hebben we aan het einde van de vragenlijst een vraag opgenomen waarmee kinderen hun mening over de vragenlijst konden geven (zie bijlage 5).

Gebruiksvriendelijkheid van de vragenlijst

Om zo zeker mogelijk te weten dat de vragenlijst geschikt was voor gebruik in het onderzoek, is een beperkte test uitgevoerd. In deze test is de vragenlijst voorgelegd aan een kleine groep kinderen die in groep 6, 7, of 8 van het regulier basisonderwijs zitten. Uit deze test bleek dat de vragenlijst goed te begrijpen

was en geen onduidelijkheden opriep. Wel is op basis van de feedback van deze kinderen besloten om de vragenlijst aantrekkelijker te maken door deze in kleur te laten afdrukken, en overzichtelijker te maken door bijvoorbeeld bepaalde woorden te onderstrepen.

Goedkeuring voor het onderzoek

Tot slot hebben we, voordat we scholen gingen vragen of zij mee wilden doen aan het onderzoek, de vragenlijst en onze onderzoeksopzet voorgelegd aan de 'Medisch Ethische Toetsings Commissie' (METC) in Leiden. Deze commissie kan een oordeel geven over of een onderzoek zorgvuldig genoeg is opgezet, om ook echt uitgevoerd te mogen worden. Deze commissie heeft ons vervolgens doorverwezen naar de 'Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek' (CCMO). De tweede commissie besloot vervolgens definitief dat ons onderzoek niet binnen de reikwijdte van de 'Wet Medisch-Wetenschappelijk Onderzoek valt'. Dat was goed nieuws, aangezien dit betekende dat er geen formele belemmeringen bestonden om met het onderzoek te starten.

Aangezien wij zelf toch zo zorgvuldig mogelijk met de gevoelige thema's en de leeftijd van de kinderen wilden omspringen, hebben we er vervolgens voor gekozen om zelf alsnog op enkele specifieke punten in het onderzoek extra voorzichtig te zijn. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan bij het werven van scholen, en het informeren van ouders en kinderen over het onderzoek.

De grootte van het onderzoek

Voordat we scholen hebben gevraagd om mee te doen met het onderzoek, hebben we berekend hoeveel kinderen we uiteindelijk onze vragenlijst wilden laten invullen om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Dit is uitgevoerd met een zogeheten 'power berekening'. Uit deze berekening bleek dat we minstens 600 kinderen de vragenlijst moesten proberen te laten invullen. Voor meer details over deze berekening verwijzen we u graag naar het wetenschappelijk rapport dat TNO voor ons heeft opgesteld.

Het werven van scholen

Nu we wisten hoeveel leerlingen we uiteindelijk onze vragenlijst wilden laten invullen, was het tijd om de scholen te werven. Dit is gedaan in de periode maart tot mei 2016. Scholen zijn eerst gebeld en hen is telefonisch informatie over het doel van het onderzoek gegeven. Vervolgens is hen via de e-mail een uitgebreide informatiebrief (zie bijlage 1) met extra informatie toegestuurd. Na het versturen van deze informatiebrieven zijn de scholen nog een keer gebeld om te polsen of zij nog vragen hadden, en of zij al besloten hadden of zij aan het onderzoek wilden deelnemen.

“IK GA BIJNA NIET NAAR M'N VADER”

Wanneer een school aangaf definitief te willen deelnemen, kregen zij vervolgens een pakket met allerlei informatie en brieven toegestuurd (zie bijlage 2). Dit pakket bevatte onder andere:

Voor de leerkrachten:

- Een instructiebrief (met suggesties om het onderzoek en bijvoorbeeld kinderrechten in de klas bespreekbaar te maken, zie bijlage 2).
- Een kinderboek (het boek 'Nu of ooit' van Arend van Dam, om de leerkracht te helpen een gesprek over kinderrechten in de klas te voeren).
- Een antwoordenvolp (om alle vragenlijsten van de leerlingen te verzamelen en terug te sturen naar TNO).

Voor de ouders van de kinderen:

- Een informatiebrief (met informatie over het onderzoek en een zogenoemde 'opting-out' antwoordstrook. Op deze strook konden ouders het aangeven als zij niet wilden dat hun zoon of dochter deelnam aan het onderzoek. Ouders hoefden hier geen reden voor op te geven. Daarnaast bevatte de informatiebrief het telefoonnummer van de hoofdonderzoeker van TNO, zodat zij makkelijk vragen konden stellen als zij dat wilden, zie bijlage 3).

Voor de kinderen

- De vragenlijst (zie bijlage 5).
- Een kleine, anonieme envelop om de vragenlijst in te kunnen doen.
- Een kaartje met telefoonnummers van Veilig Thuis en de Kindertelefoon (zie bijlage 6).

Wanneer ouders geen toestemming gaven

Wanneer ouders via de 'opting-out' strook hadden aangegeven dat zij niet wilden dat hun zoon of dochter de vragenlijst invulde, kreeg deze leerling een zogenoemde 'dummy' vragenlijst. Deze vragenlijst is wat vormgeving en lengte betreft vrijwel gelijk aan de ACE vragenlijst (zie bijlage 5), zodat leerlingen niet van elkaar konden zien welke vragenlijst zij kregen. Dit zorgde er ook voor dat elk kind een vragenlijst kreeg, waardoor er geen kinderen zonder vragenlijst bleven zitten en daarmee in de klas extra zouden opvallen. Belangrijkste verschil tussen de ACE vragenlijst en de dummy vragenlijst, is dat de dummy-vragenlijst geen vragen over ACE's bevat. In plaats daarvan staan in de dummy-vragenlijst diverse onschuldige vragen, bijvoorbeeld over beweging en gezond eten. De vragen over de ervaren kwaliteit van leven en enkele achtergrondvariabelen zijn wel in de dummy vragenlijst opgenomen.

Het invullen van de vragenlijst

Zoals eerder is benoemd, kreeg elke leerling een eigen, anonieme antwoordenvolp. Na het invullen van de vragenlijst deed elk kind zijn of haar vragenlijst in de envelop en plakte deze dicht. Dit is met name bedoeld om de anonimiteit van de leerlingen en de door hen ingevulde antwoorden zeker te stellen.

Nadat alle leerlingen klaar waren met het invullen van de vragenlijst, zijn deze door de leerkracht opgehaald. De leerkracht verzamelde alle vragenlijsten in een grote envelop, die direct naar TNO is verstuurd. Alle resultaten kwamen zo direct bij TNO binnen, zonder dat bijvoorbeeld iemand van de school de antwoorden kon zien.

Extra vraag aan de leerkrachten

Tijdens het uitvoeren van het onderzoek ontstond het idee om, nadat een envelop met vragenlijsten door TNO was ontvangen, een extra vraag aan de leerkracht te stellen. Het doel hiervan was om aan leerkrachten te vragen van welk aantal leerlingen bij hen in de klas, zij dachten dat hij of zij te maken heeft gehad met ingrijpende jeugdervaringen. Achterliggende gedachte hierbij was een indruk te verkrijgen van de betrouwbaarheid van de beantwoording door de leerlingen. De precieze vraag is via een e-mail aan de leerkrachten gesteld:

'Van hoeveel leerlingen in uw klas die de vragenlijst hebben ingevuld (ofwel de ACE-lijst, ofwel de Dummy-lijst) weet of vermoedt u dat er één of meerdere situaties zoals die in de vragenlijst 'nare gebeurtenissen' worden genoemd, aan de orde zijn of zijn geweest'?

De in deze vragenlijst genoemde gebeurtenissen zijn:

- Ouder(s) ernstig/ongeneeslijk ziek of overleden;
- Kindermishandeling of -verwaarlozing;
- Seksueel misbruik;
- Geweld tussen de ouders (of van ex-partner bij bijv. vechtscheiding);
- Alcoholmisbruik van de ouder(s);
- Drugsgebruik van de ouder(s);
- Psychiatrische aandoening ouder(s);
- Ouder(s) in gevangenis gezeten;
- Depressie of zelfmoord(poging(en)) van huisgenoot;
- Bedreiging met een mes of vuurwapen.

Antwoord:

Ik ben op de hoogte hiervan / ik vermoed dit met betrekking tot (aantal) leerlingen.

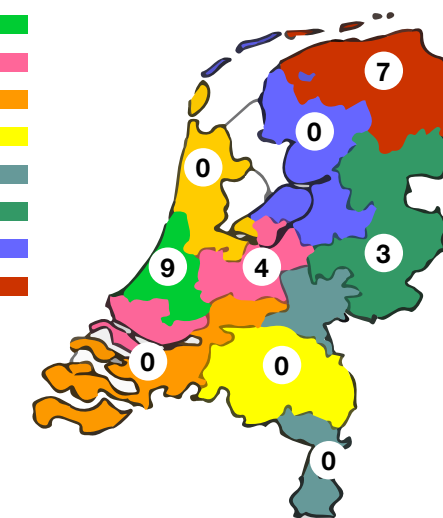
AANTAL DEELNEMENDE SCHOLEN

In totaal zijn 247 scholen – verspreid over heel Nederland - gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. Voor veel scholen kwam het in verband met drukte niet uit om deel te nemen, bijvoorbeeld vanwege CITO toetsen. Ook gaven veel scholen aan dat zij al vaak voor veel ander onderzoek waren gevraagd en daarom niet met ons onderzoek mee wilden doen. Uiteindelijk hebben 23 scholen, met in totaal 35 klassen toegezegd om deel te nemen. Van deze scholen zijn in totaal 738 vragenlijsten ontvangen, waarvan 680 vragenlijsten over ingrijpende jeugdervaringen (48% jongens en 52% meisjes) en 58 'dummy' vragenlijsten (50% jongens en 50% meisjes). De 680 ontvangen vragenlijsten over ingrijpende jeugdervaringen zit ruim boven de 600 vragenlijsten die wij onszelf tot doel hadden gesteld. Onze werving is daarmee ruim geslaagd.

De kinderen die de vragenlijst over ingrijpende gebeurtenissen hebben ingevuld, waren wat betreft achtergrondkenmerken, zoals leeftijd en geslacht, vergelijkbaar met het gemiddelde van Nederland. Dat is belangrijk, omdat wij graag uitspraken willen doen die wetenschappelijk kunnen worden 'doorvertaald' naar de rest van Nederland. Op slechts één van de kenmerken bleek er wel een verschil te bestaan, de kinderen in ons onderzoek hebben namelijk minder vaak autochtone en vaker allochtone ouders dan het gemiddelde in Nederland. Om er toch voor te zorgen dat onze uitspraken te vertalen zijn voor Nederland als geheel, is een zogeheten 'correctie' uitgevoerd. Deze correctie heeft er voor gezorgd dat wij in ons onderzoek uiteindelijk uitspraken doen over 664 kinderen, die representatief zijn voor alle kinderen van deze leeftijd in Nederland. Voor meer informatie over deze correctie, verwijzen wij u graag naar het wetenschappelijke rapport van TNO.

Postcodes in Nederland

- 1000-1999
- 2000-2999
- 3000-3999
- 4000-4999
- 5000-5999
- 6000-6999
- 7000-7999
- 8000-8999
- 9000-9999

“JA, SOMS WORD IK THUIS GEKLEINEERD. ZE ZEGGEN DAT IK DOM BEN EN RANDDEBIEL. ZE ZEGGEN IK GA NAAR DE LAAGSTE SCHOOL.”

WAT ZIJN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK?

Bijna de helft

Als eerste is gekeken naar het aantal ingrijpende jeugdervaringen dat kinderen hebben aangegeven te ervaren, bijvoorbeeld doordat hun ouders zijn gescheiden, doordat zij emotioneel mishandeld worden, seksueel misbruikt zijn, of opgroeien met een ouder die depressief is. Uit tabel 1 blijkt dat bijna de helft (45,4%) van de leerlingen uit groep 7 en 8 aangeeft zo'n ingrijpende jeugdervaring te hebben ervaren. Voor het grootste deel van deze kinderen (23,1%) betreft dat één ingrijpende gebeurtenis, hoewel ook veel kinderen twee ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren (11,0%). Voor bijna één op de negen kinderen zijn dit zelfs drie of meer ingrijpende gebeurtenissen (11,4%).

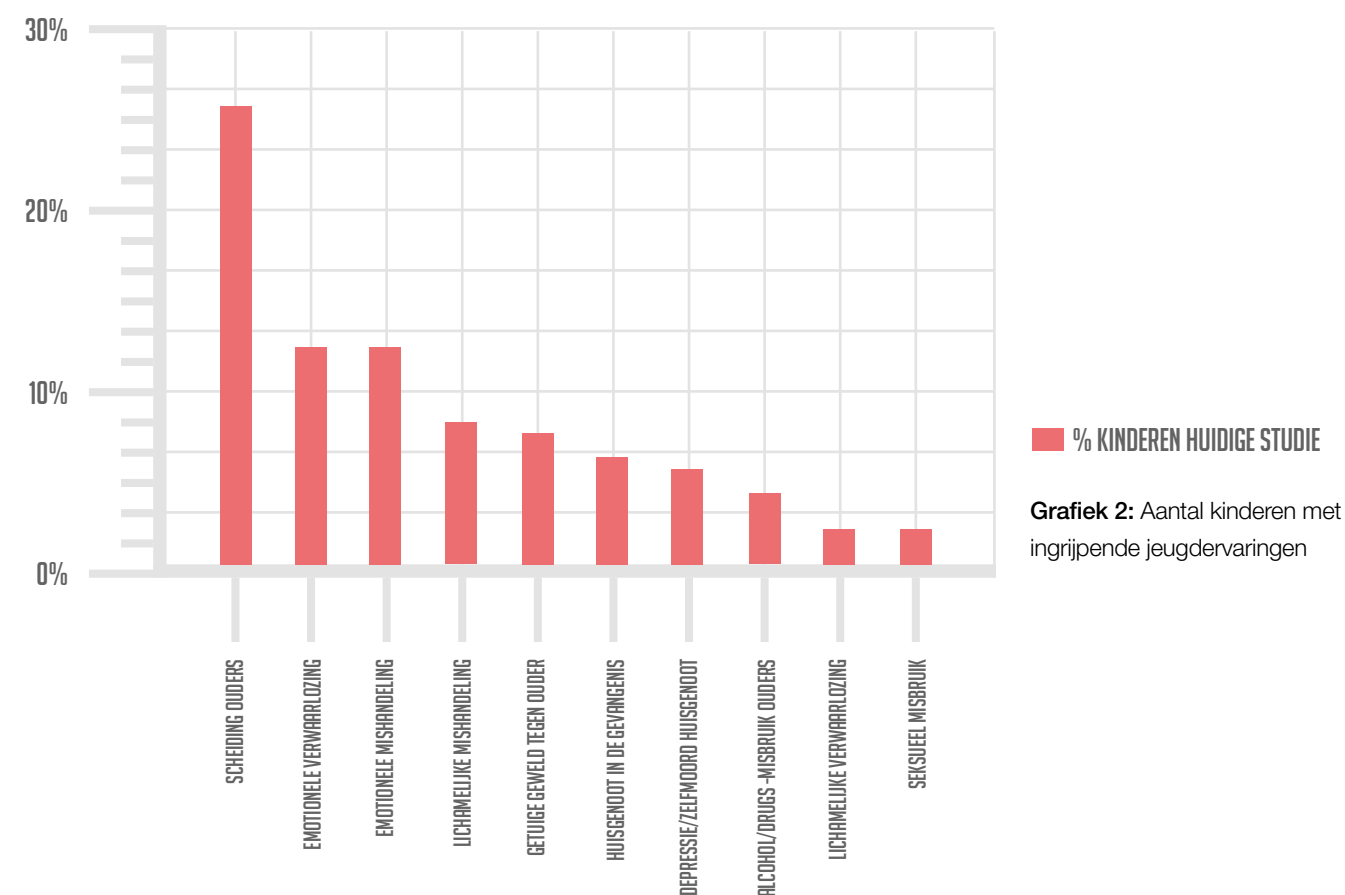
Aantal ervaren ACE's	% kinderen huidige studie (van 664 kinderen)		% volwassenen studie 2010 (van 2208 volwassenen)
0	54,6%	363 kinderen	56,1%
1	23,1%	153 kinderen	17,2%
2	11%	73 kinderen	9,3%
3	4,8%	32 kinderen	6,2%
4 of meer	6,6%	44 kinderen	11,2%

Tabel 1: Aantal kinderen met één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen

Hoe ziet de 'top 5' er uit?

Grafiek 2 laat zien welke vijf ingrijpende gebeurtenissen het vaakst door kinderen worden ervaren:

1. Kinderen wiens ouders zijn gescheiden (25,8%);
2. Kinderen die emotioneel verwaarloosd worden (12,9%);
3. Kinderen die emotioneel mishandeld worden (12,2%);
4. Kinderen die lichamelijke mishandeld worden (8,5%);
5. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen ouders/opvoeders (7,5%).

■ % KINDEREN HUIDIGE STUDIE

Grafiek 2: Aantal kinderen met ingrijpende jeugdervaringen

Meerdere tegelijk?

Zoals tabel 1 al laat zien, blijft het helaas vaak niet bij één ingrijpende jeugdervaring, in totaal geeft 11,0% van de leerlingen in groep 7 en 8 aan twee ingrijpende jeugdervaringen te hebben meegemaakt. Het is daarom zinnig om te kijken of specifieke combinaties van ingrijpende ervaringen bij kinderen vaker voorkomen dan andere.

Zoals uit de top 5 duidelijk naar voren komt, geven kinderen in ruim een kwart van de gevallen aan een echtscheiding van ouders te hebben meegemaakt. Dit leidt er automatisch toe dat scheiding ook het vaakste in combinatie met één of meerdere andere ingrijpende jeugdervaringen voorkomt. Tabel 3 geeft een duidelijk beeld van welke combinaties het meest voorkomen, wanneer wordt gekeken naar kinderen die twee ingrijpende jeugdervaringen hebben meegemaakt. Bij deze kinderen blijkt scheiding vaak samen te gaan met emotionele verwaarlozing of mishandeling, met een huisgenoot die in de gevangenis zit, of met een huisgenoot die depressief is of zelfmoord heeft gepleegd.

Combinaties van 2 ACE's - inclusief scheiding (n=31)	Aantal kinderen
Emotionele mishandeling x lichamelijke mishandeling	10
Scheiding x Emotionele verwaarlozing	7
Scheiding x huisgenoot in de gevangenis	7
Scheiding x emotionele mishandeling	6
Scheiding x depressie/zelfmoord huisgenoot	5

Tabel 3: meest voorkomende combinaties van ingrijpende jeugdervaringen – inclusief scheiding

Wanneer het hebben ervaren van een echtscheiding buiten beschouwing wordt gelaten, blijkt in totaal 32% van de kinderen aan te geven één of meerdere vormen van ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt. Het is daarom goed om te kijken welke combinaties van ingrijpende gebeurtenissen voorkomen wanneer echtscheiding buiten beschouwing wordt gelaten. Dit blijken met name combinaties van verschillende vormen van kindermishandeling te zijn. Het meest voorkomend hierbij is emotionele mishandeling in combinatie met lichamelijke mishandeling, gevolgd door emotionele mishandeling in combinatie met emotionele verwaarlozing. Dit wordt weergegeven in tabel 4.

Combinaties van 2 ACE's - exclusief scheiding (n=42)	Aantal kinderen
Emotionele mishandeling x lichamelijke mishandeling	10
Emotionele mishandeling x emotionele verwaarlozing	3
Emotionele verwaarlozing x getuige van huiselijk geweld	3
Emotionele verwaarlozing x ouder(s) in de gevangenis	2

Tabel 4: meest voorkomende combinaties van ingrijpende jeugdervaringen – exclusief scheiding

Meer dan twee ingrijpende jeugdervaringen

Nadat we hebben gekeken naar welke combinaties van twee ingrijpende jeugdervaringen het vaakst door kinderen zijn aangegeven, is ook gekeken naar combinaties van drie ingrijpende jeugdervaringen. Dit wordt in totaal door 4,6% van de kinderen ervaren.

In alle gevallen blijkt dit een combinatie te zijn van emotionele verwaarlozing en emotionele mishandeling. Deze wordt vervolgens aangevuld door lichamelijke mishandeling (3x), een gedetineerde ouder (2x), of depressie of zelfmoord van een huisgenoot (2x).

Bij de kinderen die aangeven vier ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt, blijken alle mogelijke combinaties van ingrijpende jeugdervaringen één keer voor te komen. We verwachten dat voor de groep kinderen met vijf tot negen ingrijpende jeugdervaringen hetzelfde resultaat geldt.

“SOMMIGE VRAGEN RAAKTEN MIJ HEEL ERG, IK KREEG ER TRANEN VAN MAAR BEN BLIJ DAT IK HET HEB MOGEN VERTELLEN.”

INGRIJPENDE JEUGDERVARINGEN STAAN NIET OP ZICHZELF

De tabellen die hier voor aan bod zijn gekomen, laten duidelijk zien dat ingrijpende jeugdervaringen vaak in combinatie met elkaar voorkomen. Nadat we hadden gekeken naar welke specifieke combinaties van ingrijpende gebeurtenissen vaker door kinderen worden ervaren dan andere, waren we benieuwd of er ook ingrijpende gebeurtenissen waren die meer of juist minder op zichzelf stonden. Om daar een antwoord op te krijgen, is per ingrijpende gebeurtenis gekeken naar hoe vaak die gebeurtenis 'los' door kinderen is ervaren.

Tabel 5 laat zien dat alle ingrijpende jeugdervaringen, met uitzondering van echtscheiding, in ruim driekwart van de gevallen niet op zichzelf staan. Bij bijvoorbeeld lichamelijke verwaarlozing wordt door bijna alle kinderen die dit hebben ervaren (96%), ook een andere ingrijpende gebeurtenis ervaren. In totaal geeft 14,2% van de kinderen die twee of meer ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren, aan dat zij lichamelijke verwaarlozing en een andere ingrijpende gebeurtenis hebben ervaren.

ACE	Hoe vaak in combinaties	% van aantal keer totaal ervaren (tabel 4)	% van 149 > 2 ACE's
Lichamelijke verwaarlozing	21 keer	96% (van de 22 kinderen)	14,1%
Getuige geweld tegen ouder	46 keer	92% (van de 50 kinderen)	30,9%
Emotionele mishandeling	73 keer	90,1% (van de 81 kinderen)	49,0%
Alcohol/drugs -misbruik ouder	33 keer	86,8% (van de 38 kinderen)	22,2%
Emotionele verwaarlozing	71 keer	84% (van de 86 kinderen)	47,7%
Huisgenoot in de gevangenis	37 keer	82,6% (van de 45 kinderen)	24,8%
Depressie/zelfmoord huisgenoot	34 keer	80% (van de 42 kinderen)	22,8%
Lichamelijke mishandeling	44 keer	77,2% (van de 57 kinderen)	29,5%
Seksueel misbruik	15 keer	75% (van de 20 kinderen)	10,1%
Scheiding ouders	84 keer	48,8% (van de 172 kinderen)	56,4%

Tabel 5: Welke ingrijpende gebeurtenissen komen vaak in combinatie met een andere ingrijpende gebeurtenis voor?

Echtscheiding

Een echtscheiding komt bij bijna de helft (48,8%) van de kinderen in combinatie met een andere ingrijpende gebeurtenis voor. Dit betekent dat naast dat echtscheiding als meest voorkomende ingrijpende gebeurtenis door kinderen wordt genoemd, dit in bijna de helft van de gevallen niet een op zichzelf staande gebeurtenis is. In totaal geeft 56,9% van de kinderen die twee of meer ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren, aan dat zij een echtscheiding en een andere ingrijpende gebeurtenis hebben ervaren.

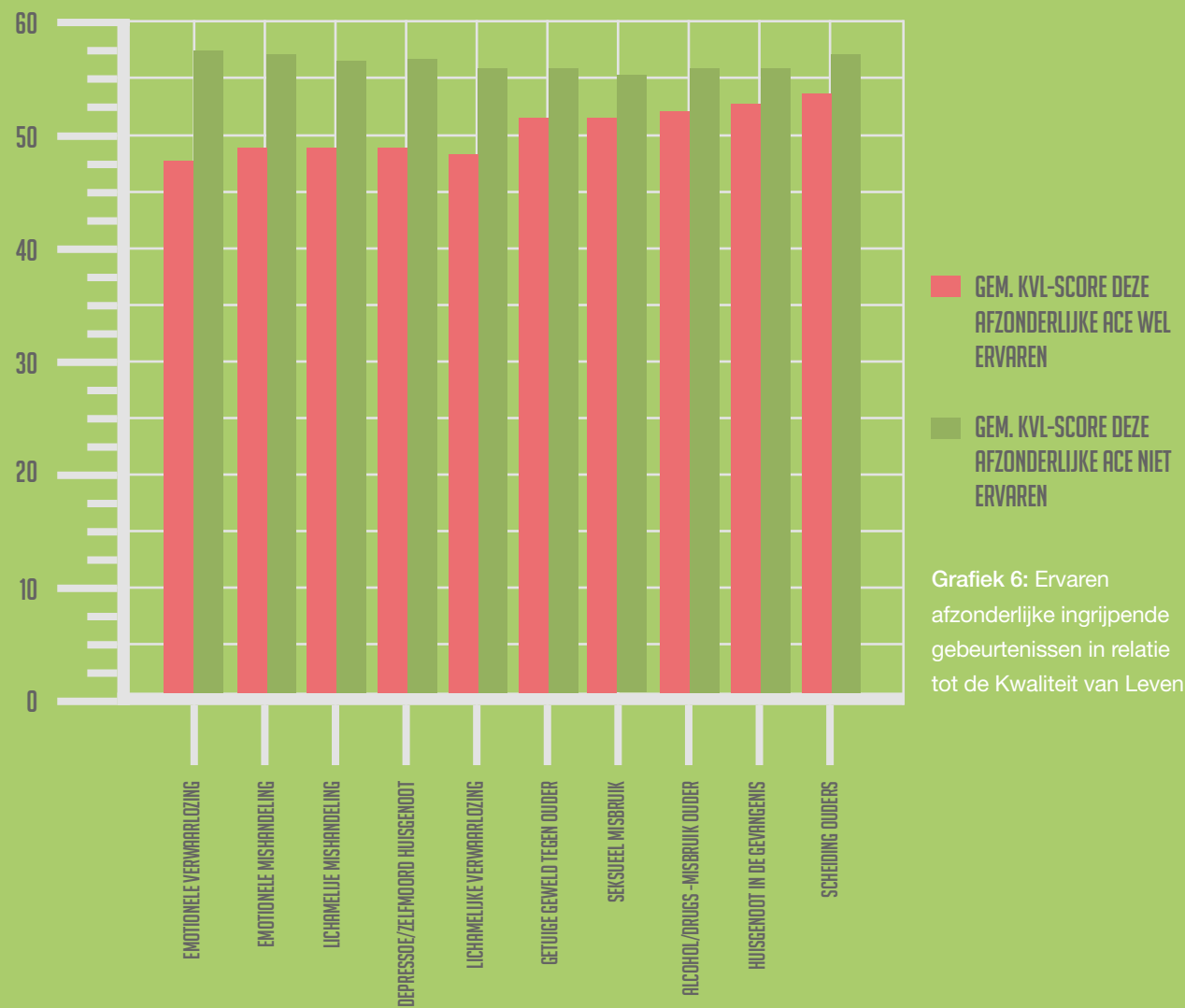
Kindermishandeling

Wanneer we alleen kijken naar de verschillende vormen van kindermishandeling (emotionele mishandeling, emotionele verwaarlozing, lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, getuige zijn van geweld tussen ouders en seksueel misbruik), blijkt dat in totaal 26,7% van de kinderen hier mee te maken heeft, of heeft gehad. Van deze kinderen geeft 13,2% aan één vorm van kindermishandeling te hebben ervaren, 8,5% geeft aan twee vormen te hebben ervaren, 3,3% geeft aan drie vormen te hebben ervaren, 1,1% geeft aan vier vormen te hebben ervaren, en 0,6% geeft aan vijf vormen te hebben ervaren. Geen enkel kind geeft aan alle zes vormen van kindermishandeling te hebben ervaren.

KWALITEIT VAN LEVEN

Nu we weten hoeveel en welke ingrijpende jeugdervaringen kinderen in groep 7 en 8 aangeven te hebben ervaren, hebben we om antwoord te geven op onze tweede onderzoeksvraag gekeken naar wat dit betekent voor hun gezondheid en welzijn op fysiek, mentaal en sociaal gebied. De antwoorden die de kinderen hebben gegeven op de Kidscreen-10 zijn omgerekend tot een totaalscore, die iets zegt over hun kwaliteit van leven. Als eerste is per ingrijpende jeugdervaring gekeken naar het verschil in deze 'kwaliteit van leven score', tussen kinderen die aangaven deze ingrijpende gebeurtenis wel of niet te hebben ervaren.

Grafiek 6 laat zien dat er voor elke ingrijpende gebeurtenis een groot verschil zit in de kwaliteit van leven. Dit verschil blijkt het grootst te zijn bij kinderen die emotioneel zijn verwaarloosd, emotioneel zijn mishandeld, lichamenlijk zijn mishandeld, lichamenlijk zijn verwaarloosd, die opgroeien met een huisgenoot die depressief is of bij wie een huisgenoot zelfmoord heeft gepleegd.

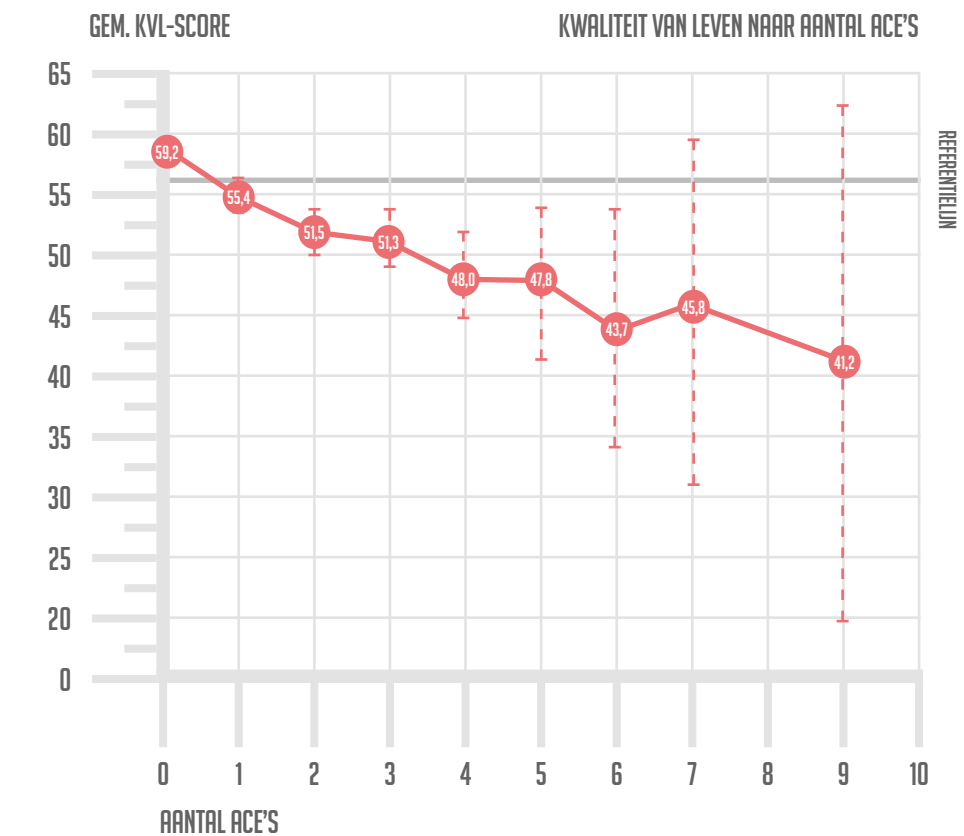

Grafiek 6: Ervaren afzonderlijke ingrijpende gebeurtenissen in relatie tot de Kwaliteit van Leven

Kwaliteit van leven bij meerdere ingrijpende jeugdervaringen

Vervolgens hebben we gekeken naar de kwaliteit van leven van kinderen, per extra ingrijpende gebeurtenis die zij aangaven te hebben ervaren. Grafiek 7 laat zien dat er een sterk dalende lijn zit in de kwaliteit van leven van kinderen, per extra ingrijpende jeugdervaring die zij hebben meegemaakt. Om aan te geven dat dit niet zomaar een verschil is, hebben we in de figuur op twee manieren geprobeerd extra informatie op te nemen. Zo is een horizontale referentielijn geplaatst, die aangeeft wat de gemiddelde score is van Nederlandse 8 – 11 jarigen. Daarnaast is met verticale balken een zogeheten 'betrouwbaarheidsinterval' aangegeven (voor meer informatie hierover, verwijzen we u graag naar het wetenschappelijke

rapport van TNO). Wanneer deze 'betrouwbaarheidsinterval' de horizontale lijn van het Nederlandse gemiddelde niet kruist, betekent dit dat de kwaliteit van leven echt veel lager is. Zo is te zien dat kinderen die aangaven twee of meer ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren, zich flink minder fit en gezond voelen dan het (landelijke) gemiddelde van hun leeftijdsgenoten. De 'betrouwbaarheidsintervallen' van de kwaliteit van leven van kinderen die aangaven 7 of 9 ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren, kruisen de horizontale lijn wel. Dit komt vooral door het kleine aantal kinderen (gelukkig!) dat heeft aangegeven zo'n groot aantal ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren. Als we kijken naar de gemiddelde kwaliteit van leven van deze kinderen (de rode bolletjes), zet de dalende lijn zich echter duidelijk voort.

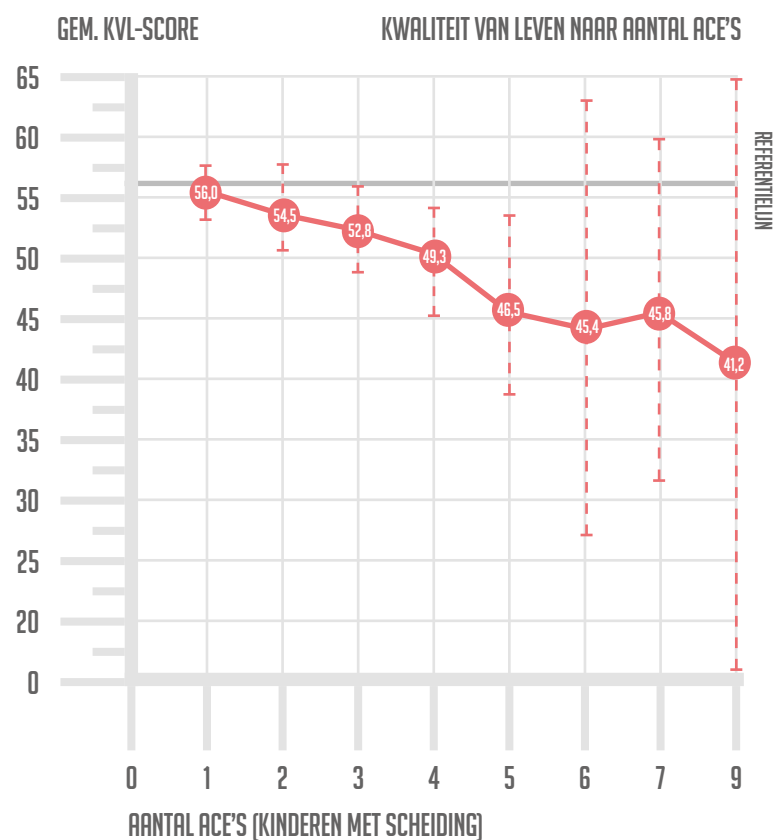
Grafiek 7: Kwaliteit van Leven score per aantal ingrijpende jeugdervaringen

Kwaliteit van leven bij echtscheiding

In verband met het grote aantal kinderen dat aangaf een echtscheiding te hebben ervaren (25,8% van alle kinderen), hebben we ook apart gekeken naar de kwaliteit van leven van deze groep kinderen. Dit hebben we op dezelfde manier gedaan als in de figuur hierboven, dus inclusief de lijn met de gemiddelde Nederlandse score en de betrouwbaarheidsintervallen. Hierbij is gekeken naar de groep kinderen die aangaf echtscheiding 'los' te hebben ervaren, en de groep kinderen die aangaf echtscheiding plus één of meerdere andere ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren. Grafiek 8 laat hiervan de resultaten zien:

Ook bij grafiek 8 geldt dat wanneer de 'betrouwbaarheidsinterval' de horizontale lijn van het Nederlandse gemiddelde niet kruist, dit betekent dat de kwaliteit van leven echt veel lager is. In de figuur is te zien dat kinderen die aangeven scheiding in combinatie met twee of meer ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren, zich flink minder fit en gezond voelen dan het (landelijke) gemiddelde van hun leeftijdsgenoten. De 'betrouwbaarheidsintervallen' van de kwaliteit van leven van kinderen die aangeven scheiding plus 5, 6 of 8 ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren, kruisen de horizontale lijn wel. Dit komt vooral door het kleine aantal kinderen (gelukkig!) dat heeft aangegeven een echtscheiding in combinatie met zo'n groot aantal ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren. Als we kijken naar de gemiddelde kwaliteit van leven van deze kinderen (het midden van de 'betrouwbaarheidsintervallen'), zet ook hier de dalende lijn zich echter duidelijk voort.

Grafiek 8: Kwaliteit van Leven score bij echtscheiding, plus aanvullende ingrijpende jeugdervaringen

Kwaliteit van leven bij kindermishandeling

In verband met het grote aantal kinderen dat aangaf (een vorm van) kindermishandeling te hebben ervaren (26,7% van alle kinderen), hebben we apart ook gekeken naar de kwaliteit van leven van deze groep kinderen. Dit is wederom op dezelfde wijze gedaan, zie grafiek 9.

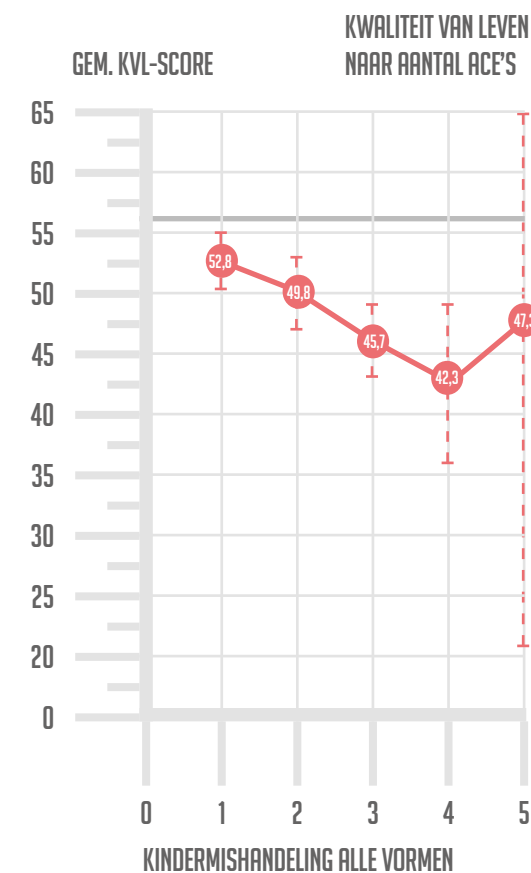
Ook bij grafiek 9 geldt dat wanneer de 'betrouwbaarheidsinterval' de horizontale lijn van het Nederlandse gemiddelde niet kruist, dit betekent dat de kwaliteit van leven echt veel lager is. In de figuur is te zien dat kinderen zich, ongeacht het aantal vormen van kindermishandeling dat zij aangeven te hebben ervaren, direct flink minder fit en gezond voelen dan het (landelijke) gemiddelde van hun leeftijdsgenoten. De 'betrouwbaarheidsinterval' van de kwaliteit van leven van kinderen die aangeven vijf vormen van kindermishandeling te hebben ervaren, kruist de horizontale lijn wel. Dit komt vooral door het kleine aantal kinderen (gelukkig!) dat heeft aangegeven vijf vormen van kindermishandeling te hebben ervaren. Als we kijken naar de gemiddelde kwaliteit van leven van deze kinderen, voelen ook deze kinderen zich flink minder fit en gezond dan het landelijk gemiddelde van hun leeftijdsgenoten.

Wat vonden kinderen van de vragenlijst?

Als laatste stap in het onderzoek hebben we aan de kinderen die de vragenlijsten hebben ingevuld, gevraagd wat zij van de vragenlijst vonden, zie tabel 10. De reacties van de kinderen zijn voor het grootste gedeelte positief, zo geeft 57,1% van de kinderen aan de vragenlijst 'wel oké' te vinden, en vond 46,2% van de kinderen het goed dat hier naar is gevraagd. Kinderen mochten meerdere antwoorden aankruisen.

Wat vond je van de vragenlijst? ^a	ACE ingevuld (N=680)	Dummy ingevuld (N=58)
1. Wel oké	57,1% (379 kinderen)	
2. ... goed dat hiernaar gevraagd wordt	46,2% (307 kinderen)	
3. Interessant	27,6% (183 kinderen)	42,9% (24 kinderen)
4. Niet zo nodig	20,6% (137 kinderen)	
5. Ik vond de vragen te persoonlijk	13,4% (89 kinderen)	12,5% (7 kinderen)
6. Ik word er een beetje verdrietig of zenuwachtig van	10,4% (69 kinderen)	
7. Sommige vragen begreep ik niet	9,3% (62 kinderen)	8,9% (5 kinderen)
8. Ik vond het moeilijk om de vragen 'eerlijk' te beantwoorden	8,3% (55 kinderen)	12,5% (7 kinderen)

Tabel 10: Wat kinderen van de vragenlijst vonden

Grafiek 9: Kwaliteit van Leven score per extra vorm van kindermishandeling ervaren

CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

“MIJN VADER DENKT DAT MIJN MOEDER MET EEN ANDER GAAT, MAAR DAT IS NIET ZO WEET IK VAN MIJN MOEDER.”

De afgelopen twintig jaar is door zowel internationaal als Nederlands onderzoek steeds duidelijker geworden hoe vaak ingrijpende jeugdervaringen voorkomen – en wat de relatie van deze ervaringen is met veel verschillende gezondheidsfactoren. Hoewel al deze onderzoeken allemaal van groot belang zijn geweest om duidelijk te maken hoe vaak deze ingrijpende jeugdervaringen voorkomen, is dit nog nauwelijks direct aan kinderen zélf gevraagd.

Ook is nog niet eerder de koppeling gemaakt tussen wat kinderen zelf aangeven tot nu toe te hebben ervaren in hun jeugd, en hoe fit en gezond zij aangeven zichzelf te voelen. Met het huidige onderzoek heeft de Augeo Jongerentaskforce daar, in samenwerking met TNO, geprobeerd verandering in te brengen. In totaal hebben 664 leerlingen van groep 7 en 8 in het regulier basisonderwijs een vragenlijst ingevuld over welke ingrijpende jeugdervaringen zij hebben ervaren, en hoe fit en gezond zij zichzelf nu voelen.

Prevalentie ingrijpende jeugdervaringen...

Iets minder dan de helft van de kinderen (45,4%) in groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs geeft aan al één of meerdere ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt. Bijna één op de negen kinderen geeft aan zelfs drie of meer gebeurtenissen te hebben meegemaakt. Ruim een kwart van de kinderen geeft aan dat hun ouders zijn gescheiden (25,8%), terwijl ongeveer één achtste aangeeft dat zij emotioneel zijn verwaarloosd (12,9%), of dat zij emotioneel zijn mishandeld (12,2%). In totaal geeft 26,7% van de kinderen aan één of meerdere vormen van kindermishandeling te hebben ervaren.

Alle ingrijpende gebeurtenissen – met uitzondering van echtscheiding – blijken bij ruim driekwart van de kinderen in combinatie met een andere ingrijpende gebeurtenis voor te komen. Deze ingrijpende jeugdervaringen blijken zodoende relatief vaak, niet op zichzelf te staan. Met name lichamelijke verwaarlozing blijkt nagenoeg nooit op zichzelf door kinderen te worden ervaren, 96% van de kinderen geeft aan lichamelijke verwaarlozing in combinatie met een andere ingrijpende jeugdervaringen te hebben meegemaakt. Bij kinderen van wie de ouders gaan scheiden of zijn gescheiden, geeft bijna de helft (48,8%) aan ook één of meerdere andere ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren. Dit is belangrijke informatie, juist ook omdat er zoveel kinderen zijn waarvan de ouders zijn gescheiden.

... en de invloed op de kwaliteit van leven

Er blijkt een duidelijke relatie te zijn tussen elke ingrijpende jeugdervaring die kinderen aangeven te hebben ervaren, en hoe fit en gezond zij zich voelen. Deze relatie blijkt het sterkste te zijn bij kinderen die emotioneel zijn verwaarloosd, emotioneel zijn mishandeld en lichamelijk zijn mishandeld.

Kinderen die dit meemaken, voelen zich minder fit, minder gezond. Deze uitkomsten zijn extra van belang, aangezien dit juist ook de vormen van ingrijpende gebeurtenissen zijn die relatief vaak door kinderen worden ervaren.

Wanneer vervolgens in plaats van het type ingrijpende jeugdervaringen dat kinderen aangeven te hebben ervaren, wordt gekeken naar het aantal van deze gebeurtenissen, komt een duidelijk, negatief verband naar voren. Hoe hoger het aantal ingrijpende jeugdervaringen dat zij aangeven te hebben ervaren, hoe minder fit en gezond zij zich voelen. Dit verband wordt ook gevonden wanneer specifiek wordt gekeken naar kinderen die aangeven een echtscheiding te hebben ervaren, in combinatie met één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen. Eenzelfde duidelijke invloed op de kwaliteit van leven is gevonden bij kinderen die aangeven één of meerdere vormen van kindermishandeling te hebben ervaren.

Lastig in te schatten

Nadat leerkrachten de vragenlijsten van de kinderen hadden teruggestuurd, is aan hen gevraagd om aan te geven wat hun inschatting is over het aantal kinderen in hun klas dat ingrijpende jeugdervaringen heeft meegemaakt. We waren namelijk benieuwd of er een verschil is tussen wat kinderen zelf aangegeven te hebben ervaren, en wat hun juf of meester denkt dat de kinderen hebben ervaren. Deze extra vraag is door ongeveer de helft (19 van de 35 leerkrachten)

beantwoordt. Omdat dit geen hoofdvraag van het onderzoek is, geven de antwoorden van deze leerkrachten vooral een eerste beeld van het verschil in inschatting tussen hen en de kinderen bij hen in de klas.

Gemiddeld geven leerkrachten aan dat zij denken dat drie kinderen bij hen in de klas, één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen hebben meegemaakt. Vergeleken met wat de kinderen zelf aangeven, namelijk dat 45,4% van hen tenminste één van deze ervaringen heeft meegemaakt, is er op het eerste gezicht een groot verschil tussen de inschatting die leerkrachten maken en wat kinderen zelf aangeven.

HOE NU VERDER?

De Jongerentaskforce is geschrokken van het grote aantal kinderen dat aangeeft al één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren. Deze resultaten zijn extra zorgelijk aangezien deze kinderen pas in groep 7 of 8 van de basisschool zaten op het moment dat zij de vragenlijsten hebben ingevuld.

Dat betekent dat zij nog een periode van grofweg zes jeugdijaren 'te gaan hebben', waarin zij aan extra ingrijpende jeugdervaringen kunnen worden blootgesteld. Daarnaast vindt de Jongerentaskforce ook de duidelijke invloed van deze ingrijpende jeugdervaringen op de kwaliteit van leven zorgelijk. We weten namelijk uit andere onderzoeken hoe groot en ernstig de gevolgen van deze ingrijpende ervaringen op de lange termijn kunnen zijn. Nu we weten hoe vaak deze ingrijpende jeugdervaringen in Nederland aan het einde van de basisschoolleeftijd al door kinderen zijn ervaren, pleit dat voor een nieuwe focus op het voorkómen van deze ervaringen waar mogelijk, en op het steunen van leerlingen waar voorkomen niet meer mogelijk is. De Jongerentaskforce vindt daarom dat iedereen die bij de zorg voor deze kinderen betrokken is, van de resultaten van dit onderzoek doordrongen moet zijn – het onderwijsveld voorop. Het onderwijs moet op een veilige en stabiele manier met kinderen omgaan, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

De kinderen uit ons onderzoek en de vele andere kinderen in Nederland, krijgen in hun privé-omgeving niet alle veiligheid die zij nodig hebben om zich gezond en fit te voelen. Daardoor kunnen zij zich minder goed ontwikkelen. Wanneer een kind in zijn of haar privé-omgeving niet die veiligheid krijgt, is het wat ons betreft aan de maatschappij en het onderwijsveld om dit op te vangen en die veiligheid juist wel te bieden. Uit andere onderzoeken blijkt namelijk dat steun van een betrouwbare volwassene kan helpen om de negatieve invloed van

ingrijpende jeugdervaringen te beperken. Deze betrouwbare volwassene kan zeker ook iemand buiten het gezin zijn.

De Jongerentaskforce denkt dat leerkrachten en docenten een belangrijke rol kunnen spelen voor kinderen die ingrijpende jeugdervaringen meemaken. Kinderen zien hun juf of meester veel en intensief. Wanneer aan volwassenen wordt gevraagd om een belangrijke persoon uit hun jeugd te noemen, die voor hen het verschil in hun leven heeft gemaakt, noemen zij vaak een juf of meester van vroeger als deze belangrijke persoon. Het is belangrijk dat de juffen en meesters van nu wéten dat kinderen bij hem of haar in de klas en op school al veel kunnen hebben meegemaakt. Dat zij wéten wat deze ingrijpende jeugdervaringen voor invloed kunnen hebben op kinderen.

Leerkrachten kunnen bijvoorbeeld over deze ingrijpende jeugdervaringen praten met kinderen, zij kunnen in hun lessen aandacht besteden aan specifieke thema's zoals kindermishandeling, of 'als je ouders gaan scheiden'. Leerkrachten kunnen kinderen helpen door school écht een veilige plek te laten zijn en door kinderen te helpen te begrijpen wat er thuis gebeurt, en wat voor emoties dit kan oproepen. Er zijn genoeg mogelijkheden om dit als leerkracht, als school en als gehele onderwijsveld structureel op te pakken.

De Augeo Jongerentaskforce gaat hierover graag het gesprek met u aan.

“ALS VOLWASSENEN OP EEN GOEDE EN ONDERSTEUNENDE MANIER OMGAAN MET KINDEREN, VOELEN ZIJ ZICH GESTEUND EN VEILIG. EN DAAR HEEFT IEDER KIND RECHT OP!”

Leiden, mei 2016

Geachte heer/mevrouw,

Via deze brief vragen wij uw medewerking voor deelname aan een onderzoek naar ingrijpende ervaringen van kinderen rond de leeftijd van 11 jaar (groep 7 en 8).

Achtergrond

Ingrijpende gebeurtenissen kunnen bijvoorbeeld een scheiding, armoede, kindermishandeling, misbruik, criminaliteit, een verslaving, een psychiatrische aandoening bij ouders of geweld tussen ouders betreffen. Deze ervaringen kunnen ernstige gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn van kinderen, tot ver in het volwassen leven. In Nederland heeft naar schatting 4 op de 10 volwassenen regelmatig een of meerdere van deze traumatische gebeurtenissen voor het 18de jaar ervaren. Het is niet bekend welk percentage dit is bij kinderen van rond de 11 jaar. We vinden het belangrijk dat daar meer aandacht voor komt, ook met het oog op de naderende adolescentie en het voortgezet onderwijs.

Daarom vragen wij uw school om medewerking aan het onderzoek.

Toelichting op het onderzoek

We vragen uw toestemming om de leerlingen van groep 7 en/of 8 voor het einde van dit schooljaar een vragenlijst in de klas te laten invullen. Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 20 minuten.

Leerkrachten ontvangen van ons hiertoe een pakket met:

- een informatie- en instructiebrief voor de leerkracht,
- vragenlijsten over nare gebeurtenissen,
- 'dummy' vragenlijsten voor leerlingen die geen toestemming van hun ouders hebben om mee te doen,
- enveloppen voor de leerlingen en 1 grote enveloppe met antwoordnummer,
- kaartjes voor leerlingen met telefoonnummers van de Kindertelefoon en van een vertrouwenspersoon die zij kunnen benaderen indien zij hulp willen of willen praten over hun ervaringen of problemen,
- brieven waarin ouders gevraagd wordt om toestemming voor deelname van hun kind.

Deelname is vrijwillig, anoniem en met impliciete toestemming van de ouders via een zogenaamde 'opting-out procedure'. Dat wil zeggen dat zij kunnen aangeven indien zij niet willen dat hun kind de vragenlijst invult. Hiervoor geeft de leerkracht een week voor uitzetten van de vragenlijst, een brief aan de (beide gezag-dragende) ouders.

Voor kinderen die niet meedoen is er een zogenaamde dummy-vragenlijst over een ander onderwerp (gezondheid en bewegen) zodat zij geen uitzondering vormen ten opzichte van klasgenoten.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door TNO Child Health (Leiden) in opdracht van de Augeo Jongerentaskforce, zie: www.augeo.nl/jongerentaskforce.

Leden van de Jongerentaskforce helpen bij het onderzoek: het kan zijn dat een van de jongeren komt helpen in de klas om de vragenlijst af te nemen maar dit zal niet op alle deelnemende scholen mogelijk zijn. We nemen dan contact met u op.

Met de resultaten van dit onderzoek wil de Jongerentaskforce aandacht vragen voor (de effecten van) traumatisering in de jeugd en voor het belang van eerdere signalering en hulp bij het opgroeien tot evenwichtige burgers.

Meer aandacht voor het thema in de klas?

Omdat de vragenlijst over traumatische ervaringen gaat, kan dit een reactie bij kinderen teweeg brengen. Daarom is de Jeugdgezondheidszorg in uw regio geïnformeerd over het onderzoek en zijn er telefoonnummers van instellingen waar kinderen desgewenst contact mee kunnen leggen. Ook kunnen zij hierover natuurlijk met de leerkracht of vertrouwenspersoon binnen de school praten. De vragenlijst kan ook aanleiding zijn om in de klas aan de slag te gaan met het onderwerp kindermishandeling en kinderrechten. De leerkracht vindt hierover informatie in de brief en ook de Jeugdgezondheidszorg kan hierover adviseren.

Deelnemen?

Deelnemende scholen ontvangen als blijk van waardering een mooi (kinder)boek over kinderrechten.

Ook kunnen we bij voldoende deelname van leerlingen op uw school de resultaten op klas- of schoolniveau aan u terugkoppelen.

U kunt uw bereidheid tot deelname doorgeven via email: onderzoektno@gmail.com
Wij nemen vervolgens contact met u op om verdere afspraken te maken.

Mocht u inhoudelijke vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Remy Vink: 0621134483 / remy.vink@tno.nl

Met vriendelijke groeten, namens het onderzoeksteam,
Remy Vink, projectleider (TNO)

Aan de leerkracht(en) van groep 8 en 7,

Uw school doet mee aan een onderzoek naar ingrijpende gebeurtenissen van kinderen rond de leeftijd van 11 jaar (groep 8 en 7).

Achtergrond

Ingrijpende gebeurtenissen kunnen bijvoorbeeld een scheiding, armoede, kindermishandeling, misbruik, criminaliteit, een verslaving, psychiatrische aandoening bij ouders of geweld tussen ouders betreffen. Deze ervaringen kunnen ernstige gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn van kinderen, tot ver in het volwassen leven. In Nederland heeft naar schatting 4 op de 10 volwassenen regelmatig een of meerdere van deze traumatische gebeurtenissen voor het 18de jaar ervaren. Het is niet bekend welk percentage dit is bij kinderen van rond de 11 jaar. We vinden het belangrijk dat daar meer aandacht voor komt, ook met het oog op de naderende adolescentie en het voortgezet onderwijs. Daarom hebben wij uw school om medewerking gevraagd aan het onderzoek.

Informatie

In dit pakket vindt u:

- brieven waarin ouders gevraagd wordt om toestemming voor deelname van hun kind,
- vragenlijsten over 'nare gebeurtenissen',
- 'dummy' vragenlijsten voor leerlingen die geen toestemming van hun ouders hebben,
- enveloppen voor de leerlingen en 1 grote enveloppe met antwoordnummer,
- kaartjes voor leerlingen met telefoonnummers.

Deelnemende scholen ontvangen als blijk van waardering een (kinder)boek over kinderrechten. Bij voldoende deelname per school, kunnen we de resultaten op klas- of schoolniveau aan u terugkoppelen.

Werkwijze

- De vragenlijst wordt alleen in groep 8, in de klas, uitgezet door leerkracht en/of lid Jongerentaskforce.
- De vragenlijst wordt zo snel mogelijk maar uiterlijk dit schooljaar ingevuld.
- Het onderzoek wordt uitgevoerd in diverse regio's in Nederland
- Deelname is voor ouders/kinderen vrijwillig.
- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 20 minuten.
- Leerlingen met dyslexie of bijvoorbeeld taalproblemen kunnen op grond van uw inschatting wel of niet deelnemen.

Vooraf:

- Geef 1 week voor het invullen van de vragenlijst de informatiebrief voor (beide gezagdragende) ouders mee aan de leerlingen. Ouders kunnen het strookje onderaan de brief invullen indien zij niet willen dat hun kind meedoet – *om wat voor reden dan ook*. Kinderen vanaf 12 jaar mogen het ook zelf aangeven als ze niet mee willen doen. Als er géén antwoordstrookje wordt ingeleverd, betekent dit dat ouders geen bezwaar hebben tegen deelname en dat hun kind de vragenlijst kan invullen (zogenaamde 'opting-out' procedure).
- Voor leerlingen die niet meedoen is er een zogenaamde dummy-vragenlijst over gezondheid, sporten en bewegen. Zo vormen zij geen uitzondering ten opzichte van klasgenoten.

Afname van de vragenlijst:

- Deel de vragenlijsten 'nare ervaringen' + eventuele 'dummies' + enveloppen uit.
LET OP: de dummy-vragenlijsten zijn te herkennen aan de onderstreepte tekst 'sporten, bewegen en gezondheid' bij de introductie!
- Leerlingen lezen voor zichzelf de introductie-tekst.
- Lees met de leerlingen samen klassikaal de tekst in het blok van de vragenlijst door (dit is voor zowel de vragenlijst 'nare ervaringen' als de dummy-vragenlijst dezelfde tekst).
- Leerlingen vullen hun vragenlijst zelfstandig in.
- Loop als leerkracht bij voorkeur niet langs de tafels tenzij een kind om hulp vraagt.
- Leerlingen doen hun vragenlijst in de enveloppe en plakken deze dicht.
- Leerkracht haalt alle gesloten enveloppen op, stopt die bij elkaar in de grote antwoordenvolp (zonder postzegel) en stuurt die naar TNO (of geeft die mee aan het lid Jongerentaskforce).
- Kaartjes met telefoonnummers worden aan alle leerlingen uitgedeeld.

Leden van de Jongerentaskforce helpen bij het onderzoek: het kan zijn dat een van de jongeren komt helpen in de klas om de vragenlijst af te nemen maar dit zal niet op alle deelnemende scholen mogelijk zijn. We nemen dan contact met u op.

Meer aandacht voor dit thema in de klas?

Omdat de vragenlijst over ingrijpende gebeurtenissen gaat, kan dit een reactie bij kinderen teweeg brengen. De Jeugdgezondheidszorg in uw regio geïnformeerd over het onderzoek en zijn er telefoonnummers van instellingen waar kinderen desgewenst contact mee kunnen leggen. Ook kunnen zij terecht bij u als leerkracht of een andere vertrouwenspersoon binnen de school. Vraag na enkele dagen nog eens na bij de leerlingen of individuele leerlingen wat zij van de vragenlijst vonden.

De vragenlijst kan aanleiding zijn om in de klas aan de slag te gaan met het onderwerp kindermishandeling en kinderrechten. Kijk op bijvoorbeeld:

- o <https://www.veiligheid.nl/kinderen-professionals/scholen/SYSM>
- o <http://www.kinderrechtenu.nl/>
- o <http://www.villapinedo.nl/>
- o <http://kindermishandeling.hetklokhuis.nl/voor-ouders/het-project/>
- o <http://www.samsam.net/het-grote-25-jaar-kinderrechtenverdragspel/>
- o <http://www.power-of-art.nl/campaigns/kids-rights-4-all/>
- o <http://www.lotsfoundation.com/site/>
- o <http://stukonline.com/>

Tot slot

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door TNO Child Health (Leiden) in opdracht van de Augéo Jongerentaskforce, zie: www.augeo.nl/jongerentaskforce
Met de resultaten van dit onderzoek wil de Jongerentaskforce aandacht vragen voor (de effecten van) traumatisering in de jeugd en voor de noodzaak van eerdere signalering en hulp bij het opgroeien tot evenwichtige burgers.
Mocht u vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Remy Vink, 0888666199 / remy.vink@tno.nl.

Hartelijk dank voor uw medewerking!
Namens het onderzoeksteam, Remy Vink, projectleider (TNO)

Leiden, mei 2016

Geachte ouders/verzorgers,

Binnenkort wordt in de klas van uw kind een vragenlijst uitgedeeld ten behoeve van een onderzoek. Deze vragenlijst gaat over nare ervaringen die kinderen rond de leeftijd van 11 jaar (groep 7/8) kunnen hebben meegemaakt.

Achtergrond
Iedereen maakt wel eens iets naars mee. In dit onderzoek gaat het om ervaringen die heel ingrijpend zijn of herhaaldelijk voorkomen (trauma's). Het gaat bijvoorbeeld om een overlijden, een scheiding maar ook om geweld, criminaliteit, verslaving, mishandeling of misbruik. Deze ervaringen *kunnen* ernstige gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn van kinderen en *kunnen* tot ver in de volwassenheid sporen nalaten. We vinden het belangrijk dat daar meer aandacht en hulp voor komt, ook met het oog op de naderende puberteit en het voortgezet onderwijs. Om die reden heeft de Augeo Jongerentaskforce aan TNO gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Zie ook: www.augeo.nl/jongerentaskforce.

Over het onderzoek
Alle kinderen in de klas krijgen een vragenlijst. Het invullen duurt ongeveer 20 minuten. Ieder kind stopt de vragenlijst daarna direct in een eigen bijgevoegde enveloppe en plakt die meteen dicht. Alle gesloten enveloppen worden gebundeld en direct naar TNO verstuurd. We benadrukken dat de vragenlijsten anoniem zijn. Kinderen zetten niet hun naam er op, en niemand kan er achter komen wie wat heeft ingevuld. Voor sommige leerkrachten kan het onderzoek aanleiding zijn om in de klas aandacht te besteden aan nare ervaringen in het algemeen en bijvoorbeeld internationale kinderrechten.

Uw kind helpt ons en andere kinderen met het invullen van de vragenlijst.

Indien u niet wilt dat u kind meedoet
Deelname is voor kinderen (en hun ouders) vrijwillig. Indien u **NIET** wilt dat uw kind de vragenlijst over nare gebeurtenissen invult om wat voor reden dan ook, wilt u dan onderstaand strookje invullen en aan de leerkracht (laten) geven? Kinderen van 12 jaar mogen het ook zelf aangeven als ze niet mee willen doen. Dit heeft geen gevolgen voor uw kind of zijn/haar/uw relatie met de school. Indien uw kind niet de vragenlijst over nare gebeurtenissen invult, ontvangt hij/zij van de leerkracht wel een andere vragenlijst. Deze vragenlijst gaat over gezondheid, sporten en bewegen. Op die manier vormt uw kind geen uitzondering in de klas.

Heeft u nog vragen? Neem contact op met Remy Vink, 0888666199 / remy.vink@tno.nl.

Namens het onderzoeksteam, Remy Vink, projectleider (TNO)

..... (naam van uw kind) zal **NIET** de vragenlijst over nare gebeurtenissen invullen ten behoeve van onderzoek. (Uw kind krijgt dan wel een vragenlijst over een ander onderwerp, namelijk over bewegen en het eten van groenten en fruit.)

Handtekening: _____ Uw naam: _____

.....

VRAGENLIJST

CONTACT
Remy Vink
remy.vink@tno.nl

**Deze vragenlijst gaat over nare gebeurtenissen.
Iedereen maakt wel eens iets naars mee.
Sommige kinderen maken erg ingrijpende dingen mee.
We willen graag weten hoeveel kinderen van jouw leeftijd dit soort nare dingen vaak meemaken.
Misschien heb jij ook zoiets meegemaakt of gebeuren er nog steeds nare dingen.
De Augeo Jongerentaskforce heeft TNO gevraagd om dit te onderzoeken.
Je helpt ons en andere kinderen door deze vragenlijst in te vullen.**

Let op:

- Zet niet je naam op de vragenlijst. Je antwoorden blijven anoniem. Je ouders, leerkracht of klasgenoten kunnen niet te weten komen wat jij geantwoord hebt.
- Vul de vragenlijst zo eerlijk mogelijk in.
- Kruis bij iedere vraag maar 1 hokje aan dat op jouw situatie van toepassing is (tenzij er staat dat je meerdere hokjes mag aankruisen).
- Denk niet te lang na over je antwoord. Er zijn geen goede of foute antwoorden!
- De vragen gaan over jouw eigen situatie. Je hoeft niet met anderen te overleggen.
- Als we het hebben over 'ouders/verzorgers' kan het gaan om één van je ouders of om beide ouders. Het maakt dan niet uit of ze bij jou wonen of uit elkaar zijn. Het mag ook gaan om een pleegouder, stiefouder, vriend of vriendin van je ouder, familielid of andere volwassene die voor jou zorgt en verantwoordelijk voor je is. We zeggen daarom 'ouders/verzorgers'.
- Beantwoord alle vragen. Controleer aan het eind of je echt alle vragen hebt gehad.
- Stop de vragenlijst als je klaar bent in de envelop en plak die dicht. Leg de gesloten envelop op de hoek van je tafel. Je juf of meester komt ze ophalen. Alle gesloten enveloppen worden doorgestuurd naar de onderzoekers.

BIJLAGE 5: DE VRAGENLIJST

1. Ben je een jongen of een meisje?			
☐ Jongen	☐ Meisje		
2. Hoe oud ben je? jaar			
3a. In welk land is je moeder geboren?			
☐ Nederland	☐ Turkije	☐ Marokko	☐ Suriname
☐ Nederlandse Antillen (inclusief Aruba)		☐ Ander land, namelijk	
☐ Weet ik niet		
3b. In welk land is je vader geboren?			
☐ Nederland	☐ Turkije	☐ Marokko	☐ Suriname
☐ Nederlandse Antillen (inclusief Aruba)		☐ Ander land, namelijk	
☐ Weet ik niet		
4. Zijn je ouders uit elkaar of gescheiden?			
☐ Nee	☐ Ja, al lang geleden	☐ Ja, nog niet zo lang geleden	
☐ Ja, dat gebeurt nu			
5. Bij wie woon je de meeste dagen van de week?			
☐ Bij mijn beide ouders (samenwonend of getrouwd)		☐ Ongeveer evenveel tijd bij mijn ene ouder als bij mijn andere ouder (co-ouderschap)	
☐ (Meest van de tijd) bij mijn vader (alleenstaand)		☐ (Meest van de tijd) bij mijn moeder (alleenstaand)	
☐ (Meest van de tijd) bij mijn moeder en haar (nieuwe) partner		☐ (Meest van de tijd) bij mijn vader en zijn (nieuwe) partner	
☐ Bij anderen (bijvoorbeeld pleegouders, andere familie, instelling)			
6. Is één van je ouders of beiden, ernstig ziek (bijvoorbeeld ongeneeslijk)?			
☐ Nee	☐ Ja		
7. Is één van je ouders of beiden, overleden?			
☐ Nee	☐ Ja		
8. Maken je ouders/verzorgers veel ruzie met elkaar?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
9. Word jij door (één van) je ouders/verzorgers vaak uitgescholden, beledigd, gekleineerd of vernederd? Bijvoorbeeld: zeggen ze vaak dat je dom bent, lelijk bent, niets waard bent ...?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
10. Ben jij vaak bang voor (één van) je ouders/verzorgers door wat zij doen of zeggen?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	

11. Word jij vaak door (één van) je ouders/verzorgers geslagen, hardhandig geduwd, vastgegrepen of wordt er vaak iets naar je gegooid?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
12. Word jij door (één van) je ouders/verzorgers wel eens zo hard geslagen of gestompt dat je blauwe plekken krijgt of dat je gewond raakt?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
13. Heb je vaak het gevoel dat bijna niemand bij jou thuis echt van je houdt, je belangrijk vindt of geïnteresseerd is in je?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
14. Heb je vaak het gevoel dat de mensen bij jou thuis geen aandacht hebben voor elkaar, niet samen dingen doen of elkaar niet steunen?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
15. Heb je vaak het gevoel dat je ouders/verzorgers weinig voor je zorgen (bijvoorbeeld dat je niet genoeg te eten hebt, vieze kleren moet dragen, je tanden niet kan poetsen)?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
16. Heb je vaak het gevoel dat je ouders/verzorgers je weinig beschermen (bijvoorbeeld in het verkeer, tegen geweld en criminaliteit of tegen de (ex-)partner van een van je ouders)?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
17. Heb je vaak het gevoel dat (één van) je ouders te dronken of stoned, wazig of raar is om voor je te zorgen (bijvoorbeeld eten klaarmaken of met je naar de dokter gaan)?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
18. Wordt één van je ouders/verzorgers vaak door je andere ouder/verzorger geduwd, vastgegrepen, een klap gegeven of krijgt hij/zij vaak iets naar zich toe gegooid?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
19. Wordt één van je ouders/verzorgers soms of vaak geschopt, gebeten, met een vuist gestompt of met iets hards geslagen door je andere ouder/verzorger?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
20. Wordt één van je ouders/verzorgers door je andere ouder/verzorger wel eens langer achter elkaar geslagen, of heeft hij/zij meer dan één klap of stomp achter elkaar gekregen?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja	
21. Is iemand bij jou thuis wel eens met een mes of vuurwapen (bijvoorbeeld pistool) bedreigd?			
☐ Nee	☐ Ja		
22. Zijn je ouders/verzorgers of één van beiden een 'probleemdrinker' of alcoholist?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Misschien wel	☐ Ja

23. Zijn jouw ouders/verzorgers of één van beiden verslaafd aan drugs?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Misschien wel	☐ Ja

24. Zijn jouw ouders/verzorgers of één van beiden heel depressief of psychisch ziek?			
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Misschien wel	☐ Ja

25. Heeft iemand bij jou thuis wel eens geprobeerd zelfmoord te plegen?	
☐ Nee	☐ Ja

26. Heeft iemand bij jou thuis in de gevangenis gezeten?		
☐ Nee	☐ Ja, op dit moment	☐ Ja, vroeger

27. Hoe rijk (qua geld) denk je dat jullie gezin is?		
☐ Heel rijk	☐ Best rijk	☐ Gemiddeld: niet rijk of arm
☐ Niet zo rijk	☐ Helemaal niet rijk (bijvoorbeeld, we maken gebruik van de voedselbank)	☐ Dit geldt niet voor mij (bijvoorbeeld omdat je in een instelling woont)

De volgende drie vragen gaan niet alleen over je ouders/verzorgers. Het kan nu ook om een onbekende gaan of bijvoorbeeld om een sport-trainer of een oppas.

28. Maak jij wel eens mee dat een volwassene of iemand die veel ouder is dan jij je op een seksuele manier aanraakt of streelt of wil dat jij dat bij hem of haar doet?		
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja

29. Maak jij wel eens mee dat een volwassene of iemand die veel ouder is dan jij wil dat jij kijkt naar seks of porno?		
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja

30. Maak jij wel eens mee dat een volwassene of iemand die veel ouder is dan jij seks met je heeft of dat probeert?		
☐ Nee	☐ Nee, maar vroeger wel	☐ Ja

Denk aan de afgelopen week

31. Heb je je fit en gezond gevoeld?				
☐ Helemaal niet	☐ Bijna niet	☐ Gemiddeld	☐ Nogal	☐ Helemaal

32. Heb je je vol energie gevoeld?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

33. Heb je je verdrietig gevoeld?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

34. Heb je je eenzaam gevoeld?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

35. Heb je plezier gehad met vrienden/vriendinnen?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

36. Heb je voldoende tijd voor jezelf gehad?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

37. Heb je in je vrije tijd de dingen kunnen doen die je wilt doen?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

38. Hebben je ouders je eerlijk behandeld?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

39. Is het goed gegaan op school?				
☐ Helemaal niet	☐ Bijna niet	☐ Gemiddeld	☐ Nogal	☐ Altijd

40. Heb je goed kunnen opletten?				
☐ Nooit	☐ Bijna nooit	☐ Soms	☐ Redelijk vaak	☐ Altijd

41. Naar welk voortgezet onderwijs ga jij straks denk je?				
☐ Praktijkonderwijs				
☐ VMBO (of MAVO)				
☐ Gecombineerde brugklas VMBO/HAVO				
☐ Gecombineerde brugklas HAVO/VWO				
☐ HAVO				
☐ VWO (atheneum of gymnasium)				
☐ Anders:				
☐ Weet ik niet				

BIJLAGE 6: KAARTJE VOOR LEERLINGEN

42. Hoe vond je het om deze vragenlijst in te vullen? Je mag nu meer dan 1 antwoord aankruisen.

- Wel oké
- Niet zo nodig
- Ik vind het goed dat hiernaar gevraagd wordt
- Interessant
- Ik vond de vragen te persoonlijk
- Ik vond het moeilijk om de vragen 'eerlijk' te beantwoorden
- Sommige vragen begreep ik niet
- Ik word er een beetje verdrietig of zenuwachtig van

Als je wilt, kun je hieronder nog opmerkingen, vragen of andere dingen opschrijven.

Dit is het einde van de vragenlijst. Heb je alle vragen beantwoord?

Doe de vragenlijst in de envelop en plak 'm dicht, leg de envelop op de hoek van je tafel.

Het kaartje met telefoonnummers mag je houden. Als je met iemand wil praten die je kunt vertrouwen kun je één van de nummers bellen.

Dank je wel.

Kindertelefoon
0 8 0 0 - 0 4 3 2

GRATIS en dagelijks bereikbaar van
11.00 – 20.00 uur

je **hoeft** niet je naam te noemen

www.kindertelefoon.nl
(ook met chatten)

Verder praten?
Praten HELPT!
0 8 0 0 - 2 0 0 0

GRATIS en 24/7 bereikbaar
je **hoeft** niet je naam te noemen

www.vooreenveiligthuis.nl

BIJLAGE 7: ANTWOORDFREQUENTIES PER ACE EN PER VRAAG

Tabel 1: Antwoord frequentie van vragen over emotionele mishandeling

Vraag 9 & 10	.. vaak uitgescholden, beledigd, gekleineerd, vernederd ...?	... vaak bang voor je ouders/verzorgers door wat zij ... ?
Nee	639	610
Nee, maar vroeger wel	16	36
Ja	25	34
Vraag niet beantwoord	0	0
	680	680

Tabel 2: Antwoord frequentie van vragen over lichamelijke mishandeling

Vraag 11 & 12	...vaak ... geslagen, hardhandig geduwd, vastgegrepen ...?	... wel eens zo hard geslagen of gestompt dat je blauwe plekken krijgt of gewond raakt?
Nee	623	657
Nee, maar vroeger wel	31	11
Ja	26	12
Vraag niet beantwoord	0	0
	680	680

Tabel 3: Antwoord frequentie van vragen over emotionele verwaarlozing

Vraag 13 & 14	.. vaak het gevoel dat bijna niemand echt van je houdt, belangrijk vindt of geïnteresseerd is ...?	... vaak ..geen aandacht voor elkaar hebben, samen dingen doen of elkaar steunen ..?
Nee	600	632
Nee, maar vroeger wel	29	17
Ja	49	29
Vraag niet beantwoord	2	2
	680	680

Tabel 4: Antwoord frequentie van vragen over lichamelijke verwaarlozing

Vraag 15,16,17	... vaak het gevoel dat ... weinig voor je zorgen (bijvoorbeeld)?	... vaak het gevoel ... je weinig beschermen (bijvoorbeeld)?	... vaak het gevoel ...te dronken, stoned, wazig of raar zijn om voor je te zorgen?
Nee	677	671	659
Nee, maar vroeger wel	0	3	13
Ja	2	4	7
Vraag niet beantwoord	1	2	1
	680	680	680

Tabel 5: Antwoord frequentie van vragen over getuige geweld tegen ouder

Vraag 18,19,20,21	... vaak door de ander geduwd, vastgegrepen en, klap krijgen ...?	... soms of vaak geschopt, gestompt ... door de ander ...?	... wel eens langer achter elkaar, gestompt, geslagen ... door de ander?	... wel eens met een mes of vuurwapen bedreigd?
Nee	648	664	667	657
Nee, maar vroeger wel	24	12	9	0
Ja	7	2	1	22
Vraag niet beantwoord	1	2	3	1
	680	680	680	680

Tabel 6: Antwoord frequentie van vragen over alcohol/ drugsmisbruik ouder

Vraag 22 & 23	Zijn je ouder(s) of een probleemdrinker of alcoholist?	Zijn je ouders of ... verslaafd aan drugs?
Nee	643	668
Nee, maar vroeger wel	8	3
Misschien wel	14	2
Ja	14	5
Vraag niet beantwoord	1	2
	680	680

Tabel 7: Antwoord frequentie van vragen over depressie/ zelfmoord(poging) huisgenoot

Vraag 24 & 25	Zijn je ouders of een van beiden depressief of psychisch ziek?	Heeft iemand bij jou thuis wel eens zelfmoord geprobeerd te plegen?
Nee	632	662
Nee, maar vroeger wel	11	0
Misschien wel	18	0
Ja	15	15
Vraag niet beantwoord	4	3
	680	680

Tabel 8: Antwoord frequentie vraag over huisgenoot in de gevangenis

Vraag 26	Heeft iemand bij jou thuis in de gevangenis gezeten?
Nee	625
Nee, maar vroeger wel	4
Ja	48
Vraag niet beantwoord	3
	680

Tabel 9: Antwoord frequentie van vragen over seksueel misbruik

Vraag 28,29,30	Maak je wel eens mee dat een volwassene of ... je op een seksuele manier aanraakt of streelt of ...?	Maak je wel eens mee dat een volwassene of ... wil dat jij kijkt naar seks of porno?	Maak je wel eens mee dat een volwassene of ... seks met je heeft of dat probeert?
Nee	667	674	676
Nee, maar vroeger wel	3	2	2
Ja	8	4	2
Vraag niet beantwoord	2	0	0
	680	680	680

Tabel 10: Antwoord frequentie vraag over echtscheiding

Vraag 4	Zijn je ouders uit elkaar of gescheiden?
Nee	496
Ja, al lang geleden	152
Ja, nog niet zo lang geleden	26
Ja, dat gebeurt nu	4
Vraag niet beantwoord	2
	680

“GOED DAT JULLIE
DIT ALLEMAAL
VRAGEN! DOEI”

COLOFON

Augeo Jongerentaskforce, oktober 2016.

Met dank aan TNO, Augeo en alle scholen en kinderen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Tekst & uitvoering: Augeo

Vormgeving: NR Grafisch Ontwerp

Jongerentaskforce

@Jong_Taskforce

www.augeo.nl/jongerentaskforce

Wilt u meer informatie over de gebruikte bronnen en meer details over de uitgevoerde berekeningen, dan verwijzen wij u graag naar het wetenschappelijke rapport van TNO.

AUGEO VERSTERKT

DE JONGERENTASKFORCE
AANPAK VAN GEWELD TEGEN KINDEREN